

**Presentació de Jordi Valls feta per Jordi Boladeras
dins el Cicle “De pensament, paraula i obra”
a la Biblioteca Mercè Rodoreda**

El dia 27 d'abril, divendres, em trobo Jordi Valls al vestíbul del metro de la línia I a la plaça de Catalunya. Intercanviem quatre paraules i ens desitgem un bon cap de setmana. Tots dos treballem a prop d'aquella “plaça de pas” (amb paraules del mateix Jordi). Immediatament m'adono que hi ha grans diferències d'orientació entre el poeta i un servidor, a banda de 10 anys d'estricta biografia: ell va direcció Fondo i baixarà a Santa Coloma. Jo, direcció Hospital de Bellvitge. Ell, poeta de la ciutat, mira cap al nord i el rumb de la seva brúixola poètica està ben orientat des que el 1994, amb 24 anys, guanyava el premi Martí Dot, un premi de participació limitada als poetes joves de fins a 25 anys, amb el llibre “D'on neixen les penombres?”. Aquest era el seu primer llibre —que no el seu primer premi— i, des del poema inicial, plantava cara al lector, un lector que, a la manera de Baudelaire, ell volia i continua volent semblant a si mateix en actitud: més còmplice actiu que espectador passiu. Aquest primer poema diu “Ulls gastats. / T'aguanto / la mirada”. Els que han parlat d'aquest llibre el situen en l'òrbita estellesiana pel que fa a temes i a alguns dels recursos estilístics que hi utilitza. Per exemple, és ben del poeta de Burjassot l'ús del polisíndeton que apareix en alguns moments:

“És estiu i el sopar és a taula, sopem mosques
i pluja d'estiu, sopem silencis que no s'expliquen,
sopem, que ja és molt i el pare calla
i la mare es venta i el nen amb el nas
ple de dits agressius, i el vell
que s'ha cagat en simular-se un pet.
Tot es fa més clar si estem en família”.

El ritme d'aquest quart poema ens pot recordar el d'algun passatge de “L'hotel París” de l'escriptor valencià. Però més enllà de voler escatir l'origen de les influències en aquell llibre, allò que volia destacar és que ja hi trobem un anunci revelador dels diferents camins poètics que en Jordi Valls anirà investigant en cadascun dels seus llibres posteriors. I precisament, la primera part de “D'on neixen les penombres?” anticipa una sèrie de temes que ressorgiran en l'últim llibre, Violència gratuïta, el qual, com tots sabeu, va ser mereixedor dels Jocs Florals del 2006. Abans de continuar, però, deixeu-me remarcar que en el cinquè poema d'aquell ja llunyà llibre apareix per primer cop una de les referències

biogràfiques obligades de Jordi Valls —i, si ho voleu, tòpiques—, amb què he iniciat aquesta presentació: el metro. Concretament, en uns versos que fan: “tothom és la gent inevitable del metro...”. I amb el metro retorno a la biografia d’un poeta urbà, forçosament urbà, perquè, tal com deia ell mateix fa poc a “la contra” de La Vanguardia: “Jo sóc poeta urbà, però no perquè m’agradi, què va, jo sóc poeta urbà perquè no hi ha més remei”.

En la presentació del llibre “Violència gratuïta” al Palau de la Virreina, en la introducció d’un poema preciós que es diu “El cirerer”, Jordi Valls confessava que ell, de petit, havia estat un mal estudiant. El poema evoca unes obligatòries classes de repàs mentre els altres nens s’estan a casa jugant. A mi, aquest comentari, sumat a d’altres que també ha fet darrerament, em va omplir de felicitat. Tenia al davant un home que escriu —i que escriu molt bé— que el primer que feia no era col·locar-se en un pedestal acadèmic, en una tarima erudita, en un quiròfan de dissecció filologicopoètic de la universitat, sinó que, brossianament, accepta que el pedestal són les sabates. Jordi Valls té una biografia tan vulgar i singular com la de qualsevol de nosaltres i, per tant, allò que el diferencia genuïnament respecte dels conciutadans n’és l’activitat poètica. Hi ha una altra dada biogràfica, però, que m’agradaria ressaltar: la seva activitat laboral. El poeta és llibreter o, com a ell li agrada de matisar, dependent de llibreria. Poca broma al respecte. Aquí sí que hi ha una singularitat important amb relació al comú de la gent. Per les seves mans passen diàriament, i des de fa molts anys, centenars, milers de quilos de lletra impresa. Aquest contacte directe i permanent amb els llibres amaga una segona parella d’ulls, invisible a la resta de mortals, que només coneixen els llibreters lletraferits. I és amb aquesta secreta i misteriosa mirada que neda per l’oceà dels llibres, entre els kraken i les sirenes que l’habiten, amb bonança o tempesta. D’això, d’aquest instint d’orientació i de llibertat diguem-ne biblioliteraris, un col·lega per partida doble de Jordi Valls, llibreter i poeta al seu torn, Joan Salvat Papasseit, també en va saber molt al marge, precisament, dels doctes poetes catedràtics.

Avancem, però, en l’obra de Jordi Valls i visitem succintament el seu segon i tercer llibre, “Natura Morta” i “Oratori” respectivament, molt diferents l’un de l’altre.

Natura Morta, premi de poesia Vila de Martorell 1998, és un llibre dividit en tres parts on el poeta homenatja el món de l’art en general i l’esforç de l’artista en particular. Hi evoca tant referents literaris com Baudelaire, Verne, Gabriel Ferrater, Nabòkov, Màrius Sampere, Pessoa, Miquel Àngel Riera, entre d’altres, com pintors —Miró— o directores de cinema —Welles—, i també amistats contemporànies de l’autor. És un llibre aparentment divers, però no tant com podria semblar si seguim el bategar d’un albatros, immortalitzat com a símbol per Baudelaire, que el recorre de cap a cap: l’ocell/l’artista poderós en el vol, en la creació, però desmanyotat i inhàbil en el dia a dia terrestre, sovint sotmès justament per les mateixes experiències, emocions o passions que ell canta. En aquest sentit, el títol del llibre, Natura morta, també és força explícit.

“Oratori”, premi Senyoriu d’Ausiàs March de Beniarjó de 1999, és una altra cosa. El títol tampoc no és en va. Es tracta d’un poema epifànic on el nom de les diferents parts que el componen —Assaig d’oratori, Abans de la cendra, A les palpentes, La foscor del mosaic, l’Aigua que brolla i Final d’oratori— ens parlen d’una obra gairebé religiosa. La veu del poeta adopta en molts moments el to d’un rés abstracte construït damunt d’una mena d’aforismes sobre els quals el

lector no pot sinó reflexionar i continuar la lectura. Trio uns quants versos a l'atzar que exemplifiquen això que dic: 1. "Mira, doncs, l'ocell que espicassa entre l'herba / es nodreix de cucs afartats de podridura, / el seu cant més bell s'assimila en la mort." 2. "Perquè Déu és la teràpia del vell / que s'asseu vora la font / i mira com l'aigua raja seguida". 3. "Continuar és existir dins d'una fracció del que vam ser i assumir-ho com si fos un tot". I 4. "Així la vida com en el cel, / una gota d'aigua entre els dits / i el misteri dels dits fet gota de llum col·lectiva". Oratori és un poema interrogatiu. Interroga la voluntat personal de relligar la realitat individual concreta amb la realitat col·lectiva abstracta i metafísica. Com el mateix Jordi Valls explica en unes notes al final del llibre: "De fet, Oratori no hauria estat possible sense la teoria de les tres veus d'Eliot i la consegüent força discursiva d'un llenguatge quotidià ben arranjat en els buits de la poesia". Personalment, trobo en Oratori, segurament també d'influència Eliotiana, el mateix do de pit que en grans poemes llargs d'Octavio Paz com "Piedra de sol" o "L'espai desert" de Pere Gimferrer.

Si ara us torno a repetir el que ja sabeu, que Jordi Valls viu a Santa Coloma de Gramenet i que va i ve de la feina amb metro, potser després de llegir Oratori dubtareu que el metro que ell agafa sigui el mateix que agafem nosaltres. Aquí va molt bé d'obrir una altra porta, la del seu quart llibre, "La mel d'Aristeu", premi de poesia Gorgos 2003, que ens aporta una altra novetat, diguem-ne mitològica. Només ens faltava això, ara, que amb l'apicultor Aristeu s'instal·li, entre nosaltres i en l'obra de Jordi Valls, el drama d'Eurídice i d'Orfeu. És segur, però, que els amants de l'exegesi ja s'han posat alerta, es freguen les mans i afilen el bisturí per llegir la mel d'Aristeu en clau mitològica. Doncs no és obligatori, ho sento. El també poeta Santi Rufas explica en el pròleg allò que li va advertir Jordi Valls: "Si Oratori és el purgatori, La mel d'Aristeu és l'infern". I continua dient: "Un infern sense purgatori, un purgatori sense redempció possible. Una història on les ànimes es condemnin soles a l'abisme de la tragèdia humana". La paraula "esperança", deutora del mite de Pandora, lluu d'una manera especial en alguns dels poemes del llibre però lluu com un ganivet en mans d'un nen: més perillós que beneficiós si no se'n sap fer ús. L'esperança, en aquests poemes durs, nus, desenganyats, és la ingenuïtat perduda. La primera estrofa del darrer poema n'és un exemple: "Vàrem venir per posar ordre al caos / però l'ordre és putrefacció / i el caos un ordre impensat / que al final se'ns riu a la cara / i així morim.". Alguns versos de "La mel d'Aristeu" són com el ressò pur d'una campana que alertés dels perills de l'existència però que sonés a deshora i que, per tant, fos del tot inútil: "Hem estat en tot moment una paròdia / del que s'esperava de nosaltres". A "La mel d'Aristeu" hi ha també un seguit de referents biogràfics de qui ha viscut prop d'ambients suburbials: el descampat, xeringues, una cullera bruta, paper de plata rebregat. Jordi Valls, en un vers que fa de parèntesi reflexiu, ha d'acceptar que: "Aquesta possibilitat també era la democràcia".

Abans d'arribar al "Violència gratuïta" hi ha un altre llibre: un gran, immens poema llarg, d'aproximadament mil nou-cents versos. Un llibre valent, desinhibit, provocador, on el poeta fa un repàs de tot allò que li passa pel barret amb pinzellades gruixudes o primes, fosques o clares, segons el tema, el personatge o la cosa en qüestió. Acostumats a les inacabables tertúlies radiofòniques destinades a acontentar la diversitat de la parròquia politicoelectoral, cansats de tants sermons que pontifiquen a tort i a dret, dóna gust llegir un poema tan lliure i particular com "La mà de batre", premi

Grandalla de poesia 2004, on Jordi Valls s'allibera de tota mena de convencions i fantasmes i aboca, un vers rere un altre, sense descans ni aturador, pensaments, imatges, comentaris deliberadament càustics, mordaços, però també aterridorament sincers i transparents. Vegem-ho:

“S’han acabat els profetes
i els poetes ja no són una corretja de transmissió
entre els déus i els homes.
A Bukowski li penjava la xeringa del braç
després d’injectar-se l’heroïna,
recitava un fil de bava penjant-li del llavi.
És com si hi hagués unes ganes terribles
d’acabar amb aquest impàs d’indefinició.
De matar d’un cop el discurs poètic actual,
el mateix de fa dos-cents anys,
només decorat amb matisos d’avantguarda.
Per molt originals que vulguem ser
si els temps són mediocres
escriurem amb sintonia mediocre.

És un llibre d’aquells que t’agafen pel coll de la camisa i no et deixen respirar fins que l’acabes. Si “La mel d’Aristeu” era el desengany simbòlic, “La mà de batre” és el desengany paròdic. I tots dos llibres, sumats al darrer, constitueixen el que podríem definir com una estètica valliana del desengany.

El darrer llibre és, evidentment, “Violència gratuïta”, sobre el qual trobareu força referències en qualsevol buscador d’Internet i del qual han anat apareixent ressenyes i crítiques des que va sortir el novembre de 2006. Com que el Jordi ens en llegirà a continuació diversos poemes i ens en farà les explicacions que consideri oportunes, no us en dic res més. Sí que m’agradaria tancar aquesta presentació amb tres textos manllevats. El primer, del llibre “El riure de la màscara, formes de l’objectivitat en la poesia contemporània” de Pere Ballart, professor de Teoria de la Literatura a la Universitat Autònoma de Bellaterra: concretament, un fragment extret del capítol “L’analogia en el pensament líric”, que dedica al valor operatiu de l’analogia en la millor poesia contemporània. Diu així: “La incidència de l’analogia permet diverses coses a la vegada, com ara: posar fre a una expressió efusiva i confessional; donar concreció a continguts originalment abstractes i inefables; fer intersubjectiu el missatge del poema i, amb això, alliberar-lo d’una interpretació unívoca i, finalment, constituir la poesia lírica com a mitjà de coneixement, sobre la base de la idea que el suplement d’experiència que comporta la construcció d’una analogia representa una “extensió probable de coneixement”. Cadascun d’aquests objectius són perfectament exemplificables amb el corpus poètic de Jordi Valls i són aquestes diguem-ne virtuts les que confirmen les paraules de Màrius Sampere de 1999: “Dic que se’n parlarà, a la curta o a la llarga, d’un poeta que ens ofereix la visió

intimista del seu univers, compost d'una gàbia: les estructures limitadores i l'ocell cantor i presoner; el mateix autor rere els filferros que el protegeixen, juntament amb la menjadora curulla de llavors grises i la bevedora plena d'aigua neta i fresca". Haig d'acabar amb unes paraules lúcides i precises que l'Ernest Farrés, poeta i amic del Jordi, va escriure a l'excel·lent antologia "21 poetes del XXI – Una antologia dels joves poetes catalans", paraules que solen acompanyar Jordi Valls en molts dels papers que s'han escrit sobre ell: "Amb Jordi Valls, la poesia no és solament subversió en la mesura que dona la facultat d'ultrapassar el marc de la realitat establerta, sinó que és sobretot l'essència del fet literari o, en rigor, el gènere que té unes possibilitats més il·limitades d'expressió". Escoltem, doncs, la poesia, la subversió, l'essència del fet literari en boca del mateix poeta.